

**Стратегии за развитие на културата като възможност за
българските общини**

Невена Добрева

**Strategies for the Development of Culture as an Opportunity for the
Bulgarian Municipalities**

Nevena Dobрева

Abstract

The good governance of cultural processes in a given municipality is closely related to the setting of certain goals and outlining the steps towards their achievement. Cultural strategies are documents that reflect the expectations of artists, cultural organizations and citizens for integrated governance of culture and the arts. In this respect, the elaboration of a cultural strategy must consider all stakeholders' standpoints and offer solutions to overcome current problems and constraints in the cultural sphere. The paper explores the necessity of a cultural strategy for the city of Varna. I will provide a theoretical rationale on public strategies for culture and conduct an analysis of the national and local cultural strategies in Bulgaria. I will identify the existing elements of a cultural strategy in Varna and propose indicators for the study of stakeholders' attitudes.

Keywords: cultural policy, good governance, cultural planning, cultural strategy

JEL Code: Z19

Въведение

Доброто управление на културните процеси в даден град или община е тясно свързано с поставянето на определени цели и очертаване на стъпките за тяхното постигане, взимайки в предвид културните особености на района, културната инфраструктура и местната артистичната дейност. Културните стратегии обикновено са документи, които отразяват очакванията на артистите, културните организации и гражданите за интегрираното управление на културата и развитието на културните дейности. В тази връзка разработването на културна стратегия взема под внимание всички заинтересовани страни и предлага решения за преодоляване на текущи проблеми и ограничения в културната сфера.

Настоящият текст изследва необходимостта от изработване на културна стратегия на град Варна. В първата част се дава теоретична обосновка на стратегиите за култура, следва анализ на съществуващите национални и местни стратегии за култура. В третата част от текста се обособяват наличните елементи на такава стратегия в град Варна и се предлагат индикатори за изследване на нагласите на заинтересованите страни. В заключение се обобщават събраните данни с цел да се отговори на зададения въпрос – необходима ли е стратегия за развитието на културата на град Варна.

1. Стратегии за култура

Публичните политики за култура са важен елемент в управлението на културните процеси на национално и местно ниво. Те дават посока на развитието на културната сфера и са коректив за работата на публичните институции в областта на културата. Както посочва Чарлз Ландри политиката е „набор от правила, мерки и механизми, които са пряко насочени към постигането на определени цели в културното развитие.“ (Ландри, 1997). Културната политика се заражда в политическия дебат, в който се поставят общи цели. Следва изработването на стратегия, която посочва конкретните стъпки за постигането на общите цели в определен период и контекст, в нея се открояват приоритетите, методите, правилата, механизмите за оценка и въздействие. Именно поради тази причина стратегиите за култура имат важна роля не само за публичните институции, но и за частните културни организации,

артистите и гражданите. Те са инструменти за развитието не просто на артистичната дейност и културната инфраструктура, но целят да отговорят на културните нужди на цялото общество.

Изработването на стратегия за развитието на културата е елемент в процеса на стратегическо управление на културата, при което от определящо значение е стратегическата визия. Това е образът на бъдещето на културата, каквото си го представят работещите в тази област, но той трябва да бъде припознат от обществото (Кабаков, 2017: 163). Споделената стратегическа визия за културата се декомпозира на приоритети, цели, задачи и дейности, които попадат в националните и местните програми и планове. Всички те намират своя израз в стратегията „мислена като последователност от действия, поставени в конкретен времеви хоризонт и насочени към постигането на обществено значими цели и визия.“ (Кабаков, 2015; 205). Стратегическият план като документ се явява крайна точка на всички подходи, цели и действия при изграждането на стратегическата визия и началото на стъпките по постигането на тази визия с оглед на конкретния времеви хоризонт.

Стратегическото планиране е обвързано с търсенето на най-доброто позициониране спрямо външната среда и предлага управление на процесите чрез постигане на цели, които са поставени в бъдещето. Затова при тази дейност културата не може да бъде изолирана от всички други сфера като например образованието, икономиката и социалните дейности. На местно ниво културното планиране е важен елемент в стратегиите за развитие на градската среда (Mercer, 1991), общественото благоденствие (Ghilardi, 2011), както и в икономически аспект, особено по отношение на концепцията за творческия град. В културното планиране културата може да бъде разбрана в своя тесен смисъл, обхващаща изкуствата, културното наследство, културните и творческите индустрии, или да се използва антропологичното дефиниране на културата като „начин на живот“. Затова стратегическото планиране в културата не е изолиран процес, а „трябва да бъде част от по-голяма стратегия за градско и обществено развитие“ (Mercer, 1991: 14) и в същото време присъщата ценност на културата не трябва да бъде пренебрегвана в полза на нейната инструментална роля (Pratt, 2010).

Стратегиите за развитие на културата на местно ниво са важен инструмент при провеждането на общинските политики за култура. Те трябва да се основават на консултации с всички заинтересовани страни и изследвания на културните нужди на всички сегменти от обществото. Колин Мърсър отбелязва, че „културното планиране трябва да се базира на принципа на пълен консултативен и строг процес на културна оценка на общността“ (Mercer, 1991: 8). С други думи, културната стратегия е невъзможна, ако не се проведе изследване (картографиране) на наличните културни ресурси и техния потенциал. Културното картографиране обобщава качествената и количествената информация за стойността на културата чрез консултации, оценки и събиране на информация. Инструменти на културното картографиране са системите за географска информация, културните статистики и веригата на създаване на стойност или културния цикъл (Teaiwa and Mercer, 2011). Единствено когато се познават културните нужди на гражданите на даден град или община и се направи оценка на културните ресурси, включващи не само физическата инфраструктура, но и културните дейности, артистите, традициите на различните общности в града и културното наследство, може да се престъпи към изработването на културна стратегия на местно ниво.

Местните стратегии за култура дават израз на споделената визия за културата на местната общност, артистите и другите заинтересовани лица, задават посока на артистичната дейност и възможности за разгръщане на творчеството и иновациите в дадения град, дават възможност за интегриране на културата към градското планиране и очертават конкретните стъпки за постигане на общите цели на културната политика. Стратегиите за култура могат да бъдат разглеждани като полезни и необходими за българските общини, които обикновено разполагат с ограничени бюджети за култура и тяхното стратегическо управление е ключово при задоволяването на културните нужди на техните общности.

2. Национални и местни стратегии за култура в България

Държавната културна политика в България се осъществява на две нива – национално и местно. На национално ниво за формирането и изпълнението на културната политика са отговорни Народното събрание и Министерството на културата, а на общинско ниво – местното самоуправление.

Основните елементи на националната културна политика на България могат да бъдат открити в Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК), приет през 1999 г. Законът дава една обща рамка, като представя основните принципи и приоритети на националната културна политика, определя субектите на тази политика и начините на подпомагане и финансиране на културната дейност и творците. В чл. 2а от ЗЗРК от 2006 г. фигурира важен текст: „Министерски съвет по предложение на министъра на културата приема Национална стратегия за развитие на културата за срок от 10 години“, в която трябва да се съдържат и стратегически цели за управление и опазване на културното наследство (допълнено през 2011 г.). Към края на 2018 г. национална стратегия за развитие на културата все още не е приета, което показва невъзможност основните принципи залегнали в националната културна политика да бъдат обвързани със стратегическа визия и цели и конкретни стъпки за постигането им.

По отношение на общините ЗЗРК предвижда в чл. 18 (1) общините да формират и провеждат своята политика за закрила и развитие на културата като съчетават принципите на националната културна политика с местните условия и традиции. Към момента едва три български общини работят по местни стратегии за развитие на културата:

- Стратегия за развитие на културата в София 2013-2023, приета от СОС на 20.12.2012 г.
- Стратегия за развитие на културата на Община Габрово (2014-2024), приета с Решение № 198 на Общински съвет – Габрово на 3.10.2013 г.
- Културна стратегия на Община Пловдив 2014-2024, приета с Решение № 238 на Общински съвет – Пловдив от 24.07.2014 г.

София, Габрово и Пловдив са разработили дългосрочни стратегии за развитие на културата в десетгодишен времеви хоризонт. Всички те се открояват с приета стратегическата визия за развитие на културата на съответната община, основни цели, тематични приоритети, инструменти и план за изпълнението на дейностите. Разработването на културните стратегии на трите общини може да се разглежда като елемент в надпреварата за Европейска столица на културата (ЕСК) през 2019 г., в която взеха участие осем български града.

Стратегията за развитие на София е резултат от изследвания на културните процеси в столицата, широко обществено обсъждане и проучвания на световния опит, спазвайки принципите на гражданско участие, равнопоставеност и баланс на интереси, прозрачност и експертност. Културната стратегия на София не стои изолирано от другите обществени сфери, а е обвързана със социалната интеграция, градоустройството, бизнеса и образованието. Споделената визия на София включва следните елементи: иновативен и творчески град на възможностите, платформа за активно участие на гражданите, трамплин за професионално развитие в областта на културата и изкуствата, активен участник в международния културен обмен (Стратегия за развитие на културата в София 2013-2023, 2012: 3). За изпълнението на стратегическа визия са определени пет тематични приоритета: достъп до култура, култура и човешки капитал, културното наследство на променящия се град, София – град на творческа икономика и равнопоставено участие в глобалните културни процеси. За всеки приоритет се определят три стратегически хоризонтални политики – образование, инфраструктура, иновации и отваряне.

Стратегията за развитие на културата на Габрово използва методологията при изработването на стратегията за култура на град София, като спазва принципите на

прозрачност, гражданско участие, баланс и експертност. За нейното разработване са проведени консултации с общинските, регионални и държавни културни институции, неправителствените организации, както и публично обсъждане на работния вариант на стратегията. Стратегическата визия на Габрово е да се развива като национален център за обучение, обмен и нововъведения в областта на съвременните изкуства и културния мениджмънт и като международен център за изява на независимата сцена, като включва подкрепа на културното и икономическо развитие на града, създаване на устойчив механизъм за заетост сред младите и стимулиране на културния туризъм и културните и творческите индустрии в региона (Стратегия за развитие на културата в Община Габрово (2014-2024), 2013: 12). В изработения документ са определени стратегически цели, хоризонтални политики, оперативни цели и дейности.

Последната местна стратегия за развитие на културата е приета през 2014 г. от град Пловдив, който е и Европейска столица на културата през 2019 г. Културната стратегия на града е разработена заедно с Методика за контрол и мониторинг на нейното изпълнение. Тя е предшествана от обществено обсъждане, а в нея са включени анализи на средата и ефекта от осъществяване на стратегическите приоритети. Одобрената визия на Пловдив за 2024 г. е за град със знакова идентичност, устойчиво поддържан баланс между културното многообразие, историческото наследство и съвременната сцена, център на партньорство и обмен, катализатор на икономически и социален просперитет и база за културни преживявания (Културна стратегия на Община Пловдив 2014-2024 г., 2014: 2). В стратегията се залагат основни стратегически приоритети, включващи обогатяване на културната идентичност, ефективно образование в областта на културата, културни и творчески индустрии и културен туризъм, определят се мерките за тяхното постигане и очакваните резултати.

Рон Грифитс (Griffiths, 1995) идентифицира три модела на културни политики на местно ниво, които предопределят приоритети на използваните стратегии за културата. При модела на промотиране на гражданската идентичност се приема интеграционна стратегия, която се основа на широката антропологична концепция за културата и цели стимулирането на включваща и демократична публична среда, насърчаваща чувството за идентичност и принадлежност към града. При модела на културните индустрии ударението е поставено върху продуцирането и разпространението на културните продукти като потенциал за бъдещ икономически растеж. Третият модел е промотиране на града, при който изкуствата се разглеждат като инструмент за промоция на съответния град като дестинация на културния туризъм. Разгледаните културни стратегии на трите общини в различна степен обединяват елементи на трите модела представени от Грифитс, както и отговарят на зададените в ЗЗРК основни принципи на националната културна политика. Трите стратегии за развитие на културата задават стратегическа визия, приоритети и цели, които отразяват културните нужди на местните общности, но и се стремят да преодолеят текущи проблеми не просто в културната сфера, но в по-общ социален и икономически контекст.

3. Елементи на културна стратегия в град Варна

Град Варна е една от големите български общини, която се отличава с наличието на богата фестивална програма, разнообразна артистична дейност и добра културна инфраструктура. Артистите и културните организации са подкрепяни от общината през създадения през 2014 г. общински фонд „Култура“. Въпреки че градът не е разработил своя стратегия за развитие на културата, то различни елементи, които могат да изградят представата за стратегическото управление на културата, могат да бъдат открити в разработената кандидатура за ЕСК 2019 от 2013 г. и в правилника и насоките на работа на общинския фонд за подкрепа на културни проекти.

Варна беше първият български град, който се включи в надпреварата за ЕСК още през

2006 г. и достигна до втория етап на конкурса, наред със София, Пловдив и Велико Търново. В кандидатурата мотото на града беше „Бряг на вдъхновение – Изграждане на доверие чрез култура“. В периода 2011-2014 г. се проведеха редици срещи, обществени обсъждания и анализи на културна среда, които имаха задачата да очертаят обща стратегическа визия на град Варна при кандидатстването за ЕСК 2019. В създадения документ за ЕСК 2019 не се посочва конкретна визия за град Варна, а по-скоро се декларира желание за промяна и постигане на устойчивост. В документа се задават три стратегически цели: 1) местно развитие, културно производство и участие; 2) създаване на условия за международно сътрудничество и обмен; 3) инвестиране в човешки ресурси, създаване на знание и експериментиране. В кандидатурата се представя културната програма за 2019 г., като се акцентирала и на културното развитие след годината на ЕСК.

След решението на експертната комисия да даде титлата на град Пловдив, положените усилия за разработената кандидатура на Варна не намериха своето продължение в документ, който да даде отговор на културните организации, артистите и гражданите за бъдещето на културата в града. В кандидатурата на града за ЕСК 2019 се заявява, че „Варна съставя своята Стратегия за развитие на културата за периода 2014-2020“ (Бряг на вдъхновение, 2013: 19) и че „Дългосрочната стратегия за развитие на културата на Варна 2014-2024 е най-сигурната декларация за намеренията на местните власти за периода след 2019 година. В работния план на този документ се припознава ключовата роля на културните оператори и мястото на културните и творчески индустрии като двигател за социоекономическото развитие на града и региона.“ (Бряг на вдъхновение, 2013: 40). Въпреки декларираната работа по изработването на културна стратегия на града за периода 2014-2020 или 2014-2024 г., такава стратегия не е представена на гражданите. По всичко личи, че декларирането на наличието на работната версия на културната стратегия е целяла да отговори на изискванията за кандидатстване за ЕСК 2019 и не е резултат от вложени усилия в създаването на документ, който да очертае развитието на културния живот на града, дори и без да спечели титлата.

Единствените други документи, които могат да очертаят общинската културна политика и стратегическите цели в тази сфера са Правилника за работа на фонд „Култура“ на Община Варна и ежегодно публикуваните към него Насоки на кандидатстване. От създаването си фонд „Култура“ се явява един от най-големите общински фондове за култура, чийто годишен бюджет е около 1 млн. лв. В правилника на фонда са поставени три цели: 1) изграждане на устойчив модел на културно развитие на Община Варна, съхраняващ вече постигнатото и създаващ условия за бъдещ просперитет на сектора; 2) постепенно създаване на условия за развитие на многообразието и качеството на културното предлагане на Община Варна за периода 2015-2020 г. и 3) създаване на условия за развитие на международното културно сътрудничество и обмен; инвестиране приоритетно в творческото развитие на културните дейци на града; реализиране на проекти, насочени към жителите и гостите на града (Правилник за работа на фонд „Култура“ на Община Варна, чл. 2). Въпреки поставянето на общи цели за работа, в правилника не присъства визия за развитието на културата на града. Годишните приоритети са видими в Насоките за кандидатстване, които следват трите заложиени цели в правилника, но включват и допълнителни цели в зависимост от други инициативи, с които се ангажира градът. Така например през 2018 г. допълнителни цели са подпомагане изпълнението на целите на културната програма на Българското председателство на Съвета на Европейския съюз през 2018 г. и опазване, популяризиране и социализация на културното наследство с принос към „Европейската година на културното наследство“ 2018 г.; през 2016 и 2017 г. е определена допълнителна цел - Качествено изпълнение на инициативата Европейска младежка столица 2017 по отношение на културната програма, а през 2014 г. – развиване на практика на заложения програмен модел „Варна – бряг на вдъхновение“. Включването на допълнителни цели през годините дава

насока на културните организации и артистите при разработване на техните проектни предложения, но всички цели остават общи и са насочени към създаване на условия, а не към постигането на определени резултати. За използването на този финансов инструмент в изпълнението на общинската политика за културата, то има необходимост от обвързване на целите на фонда със споделена визия за развитието на културата на града и стратегически документ, който може да формулира цели, които да бъдат постигнати в определен времеви хоризонт. Без наличието на визия за развитието на сектора в град Варна не може „да се планират и прогнозира културните резултати от провеждането на сесиите по фонд „Култура“.“ (Добрева, 2016). Финансирането на културните проекти на местните творци и културните организации има нужда от артикулирани цели, които да задават посока в развитието на културната среда и в същото време да бъдат обвързани с културни резултати.

Изработването на стратегия за развитието на културата на град Варна би имала положителен ефект върху ефективността на разходваните публични средства за културни дейности, обединяването на културните организации и институции, артистите, бизнеса и другите заинтересовани лица във формулирането на обща стратегическа визия за бъдещето на културата и би осигурила реална измеримост на поставените общи цели за създаването на условия за устойчив модел на културно развитие, разнообразие на културното предлагане и насърчаване на международно културно сътрудничество.

За изработването на стратегия за развитие на културата на местно ниво се изискват консултации и изследвания. За провеждане на консултациите е необходим механизъм, чрез който ще бъдат включени не просто представители на културните организации и институции и местните артисти, но и бизнеса, и гражданите. Чрез изследвания могат да се идентифицират и разберат нуждите и на тези, които не са се включили в консултациите. Градът и общинските власти има опит в тези дейности от процеса за кандидатстване за ЕСК, но съществува необходимост отново да бъдат проверени нагласите на заинтересованите страни, както и наличните културни ресурси, тъй като културата е динамична сфера и изследванията проведени преди пет – шест години отчасти са загубили своята актуалност.

При разработването на стратегическа визия на града и определяне на нови приоритети и стратегически цели трябва да се обърне внимание на съществуващи стратегически дилеми и използването на богата гама от индикатори за измерване на културните ресурси. Редица автори обръщат внимание на стратегическите дилеми (Griffiths, 1995, Matarasso and Landry, 1999), по отношение на които културната политика трябва да намери баланс, както и на индикаторите за измерване на културните ресурси и културните дейности на местно ниво (Matarasso, 1999, Mercer, 2002, Teaiwa and Mercer, 2011).

За идентифицирането на културните ресурси могат да се използват различни модели. Например Матарасо (1999) представя индикатори за измерване на културните дейности на местно ниво. Те се разделят на три групи (табл. 1). Входните индикатори дават информация за културната инфраструктура и публичните политики за достъп и измерват броя на сградите за култура и физическия достъп до тях, публичните субсидии и частните инвестиции в културни дейности, броя на артистите, политиките на културните организации спрямо цени, достъп и достигане до публиките. Изходните индикатори се съсредоточават върху културното предлагане и изследват броя на представленията, събитията, изложбените дни и др., броя на новите продукции на публичните изкуства, процента на дейности, който не е зависим от публичното финансиране, любителското ангажиране в изкуствата, различните културни традиции на местно ниво, публичната подкрепа за различни култури, вида на публиките в различните дейности, връзките между различните културни традиции, броя на учителите по изкуства, висшите училища по изкуства, въвличане на публичните културни институции в образованието, комерсиалната творческа дейност. Индикатори за резултат включат две измерения – индивидуалното и общественото развитие.

Таблица 1. Индикатори за измерване на културните дейности на местно ниво по Матарасо (1999)

Тип индикатори	Група индикатори
Входни (input) индикатори	Институции, инфраструктура и инвестиции
	Достъп и разпределение
Изходни (output) индикатори	Дейност и участие
	Разнообразие
	Образование и обучение
	Комерсиална творческа дейност
Индикатори за резултат	Индивидуално развитие
	Обществено развитие

Друг модел за количествено и качествено измерване на културните ресурси е представен от Колин Мърсър (2012). В него са формулирани четири групи индикатори, които обхващат: 1) културния живот, разнообразие и съжителство и измерват устойчивостта на културната икономика; 2) културен достъп, участие и консумация, които изследват възможностите и ограниченията на активното културно въвличане; 3) култура, начин на живот и идентичност за оценка на културните ресурси в антропологичен контекст; и 4) култура, етика, управление и ръководство, идентифициращи влиянието на културата за индивидуалното и общественото развитие.

Информацията е от ключово значение при разработването на културна стратегия за идентифициране не само на културните нужди на общността, но и за определянето на съвременните предизвикателства и проблеми пред културните организации, артистите и гражданите. Представените модели за използване на разнообразни индикатори могат да бъдат адаптирани за идентифициране на културните нужди на местно ниво, като от значението е пълнотата на анализа, а не изследването на парче. Така например броя на културните средища и пространства няма особено значение извън контекста на артистичната дейност в тези пространства, защото именно артисти създават културната динамика на града, по подобен начин фестивалната програма на Варна трябва да се измерва не само с разнообразието на културното предлагане и представените изкуства, но и с изследванията на публиките и тяхната задоволеност.

Освен провеждането на изследвания за идентифициране на актуалното състояние на културните ресурси, при изработването на културна стратегия от ключово значение е намирането на баланса по отношение на така наречените стратегически дилеми в политиките за култура. През 1999 г. Франсоа Матарасо и Чарлз Ландри представят 21 дилеми разпределени в пет групи: рамкови дилеми, дилеми на изпълнението, дилеми на социалното развитие, на икономическото развитие и на управлението. Представените дори по-рано през 1997 г. стратегически дилеми по отношение на културната политика на България (Ландри, 1997) все още не са загубили своята актуалност. Анализът на стратегически дилеми по отношение на разработването на културна стратегия на град Варна е възможност за намирането на общ подход към формулиране на стратегическата визия на града. В тази връзка при консултирането със заинтересованите страни (публични и частни културни организации, артистите, бизнеса и гражданите) намирането на баланс в културните нужди би могло да се използва като отправна точка в формулирането на една бъдеща стратегия за развитие на културата.

В разработването на стратегията могат да се консултират различните биполарни двойки (табл. 2). Този списък не е изчерпателен, но е отправна точка за изработването на стратегическа визия на града. В този процес лицата, създаващи културната стратегия, могат да използват натрупания опит и информация от направените консултации за изработването

на кандидатурата на Варна за ЕСК и да подложат на обсъждане заложените през 2015 г. общи цели в правилника за работа на фонд „Култура“.

Таблица 2. Стратегически дилеми на местно ниво

Крайности в стратегическите дилеми	
Културата като изкуства	Културата като начин на живот
Културни дейности към гостите на Варна	Културни дейности към гражданите на Варна
Културно наследство	Съвременни изкуства
Субсидиране на културните дейности	Инвестиране в културните дейности
Продукция на културни продукти	Консумиране на културни продукти
Подкрепа за артисти	Подкрепа на културни оператори
Производство на културни продукти	Представяне на културни продукти
Подпомагане на културна инфраструктура	Подпомагане на изкуства
Събития в центъра на града	Събития в кварталите като автентични места на практикуване на културни дейности
Престижни културни събития	Малки по-размер културни инициативи
Местни и национални събития	Международно събития

Първата най-важна задача при разработването на споделената визия за културата е определянето на самата култура в нейния по-тесен инструментален смисъл или в широкото ѝ антропологично значение. От тази отправна точка културата може да се мисли като насочена в по-голяма степен към туристите или гостите на града или към удовлетворяването на културните нужди на местните общности. Град Варна се отличава с множество международни фестивали в различни изкуства, като повечето от индикаторите по отношение на публиките клонят по-скоро към представянето на културното продукти и организирането на престижни и международни културни събития. Показателно е, че много повече финансови средства Община Варна отделя за утвърдените фестивали спрямо средствата за творчески проекти за продуциране на културни продукти. В това отношение има необходимост от преосмисляне на общите цели на общинския фонд за подкрепа на културата, спрямо които фондът се стреми към инвестиране в местните творци и продукция.

Провеждане на консултации с всички заинтересовани страни е една от първите стъпки към изясняването на общите цели на местната културната политика и формулирането на споделена визия за бъдещето на културата. Разходваните публични средства за култура не трябва да целят единствено създаване на условия за функциониране на секторите на културата, но да предлагат решения на съществуващите проблеми и да са поставят стратегически цели, които да бъдат постигнати в бъдеще.

Заклучение

Отсъствие на стратегия и споделена визия за развитието на културата на национално ниво създава трудности в изпълнението на националната културна политика. Въпреки това някои български общини са съумели да канализират общественото отношение към културата и работят по десетгодишни стратегии за развитие на културата на местно ниво. Разработването на такава стратегия за град Варна би представлявала възможност за ефективно управление на относително големите финансови средства за култура на града и би задала посока в работата на културните организации и артистите. Изследването на културните ресурси и провеждане на консултации за нагласите на заинтересованите страни

за изработването на споделена визия за възможното бъдеще на културата, които да намерят израз в стратегически документ, са необходимите стъпки към доброто управление на културата на местно ниво.

Използвана литература

1. Бряг на вдъхновение. Варна – кандидат за Европейска столица на културата 2019, Община Варна, октомври 2013.
2. Добрева, Н. (2016) Предизвикателства и възможност пред фонд „Култура“ на Община Варна. В: *Известия на Съюза на учените – Варна, серия „Хуманитарни науки“*, 1/2016, стр. 75-81.
3. Закон за закрила и развитие на културата, обн. ДВ, бр. 50 от 01.06.1999 г.
4. Ландри, Ч. (1997) *Културна политика в България*. Доклад на европейски експертен екип.
5. Кабаков, И. (2015) *Дилеми на културата*, София: УИ „Св. Климент Охридски“.
6. Кабаков, И. (2017) *Интегрирано управление на културата*, София: УИ „Св. Климент Охридски“.
7. Културна стратегия на Община Пловдив 2014-2024, приета с Решение № 238 на Общински съвет – Пловдив от 24.07.2014 г.
8. Правилник за работа на фонд „Култура“ на Община Варна, приет на 22.12.2015 г.
9. Стратегия за развитие на културата в София 2013-2023, приета от СОС на 20.12.2012 г.
10. Стратегия за развитие на културата на Община Габрово (2014-2024), приета с Решение № 198 на Общински съвет – Габрово на 3.10.2013 г.
11. Ghilardi, L. (2001) Cultural Planning and Cultural Diversity, In: *Differing Diversities: Cultural Policy and Cultural Diversities*. Tony Bennet Ed., Council of Europe Publications.
12. Griffiths, R. (1995) Cultural Strategies and New Modes of Urban Intervention. In *Cities*, vol. 12, No. 4, pp. 253-265.
13. Matarasso, F. (1999) *Towards a Local Cultural Index. Measuring the Cultural Vitality of Communities*. Comedia.
14. Matarasso, F. & Landry, C. (1999) *Balancing Act: Twenty-One Strategic Dilemmas in Cultural Policy*. Cultural Policies Research and Development Unit, Policy Note No. 4. Council of Europe Publishing.
15. Mercer, C. (1991) Brisbane's Cultural Development Strategy: the Process, the Politics and the Product, in EIT Pty Ltd., In *The Cultural Planning Conference*. Mornington, Vic.: Engineering Publications.
16. Mercer, C. (2002) *Towards Cultural Citizenship: Tools for Cultural Policy and Development* (October 27, 2002). Available at <<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2153304>>
17. Teaiwa, K. & Mercer, C. (2011) *Pacific Cultural Mapping, Planning and Policy Toolkit*. Secretariat of the Pacific Community: New Caledonia.
18. Pratt, A. (2010) Creative Cities: Tensions within and between Social, Cultural and Economic Development. A Critical Reading of the UK Experience. In *City, Culture and Society*, 1, pp. 13-20.

За контакти

д-р Невена Добрева
dobрева.nevena@gmail.com